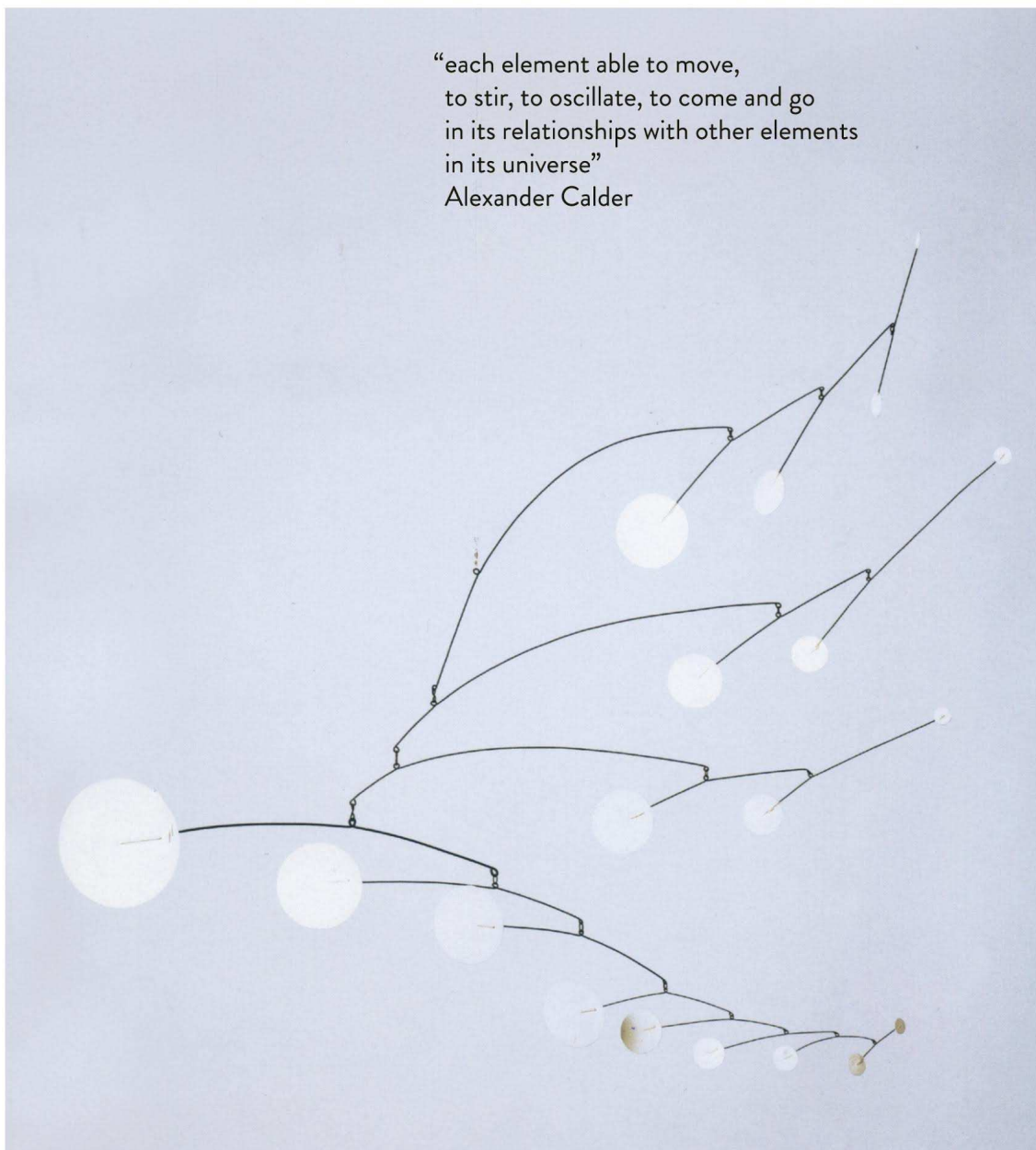


FLAMENCO BIËNNALE NEDERLAND

ONDERNEMINGSPLAN 2017-2020

Flamenco Constellations

“each element able to move,
to stir, to oscillate, to come and go
in its relationships with other elements
in its universe”
Alexander Calder



Alexander Calder, *Nineteen white discs*, 1961
©Stichting Perpetuum, Januari 2016

flamenco
biennale

flamenco biennale

FLAMENCO BIËNNALE NEDERLAND 2017-2020

1. KORTE TYPERING ORGANISATIE

De **Flamenco Biënnale Nederland** [FB] vestigde zich met haar lustrumeditie in 2015 definitief als internationaal toonaangevend en onderscheidend muziek - en dansfestival, met als ritmisch hart een van Europa's oudste muziekvormen: de flamenco. Met een eigennuttige en gedurfde programmering van de top en voorhoede van artiesten uit Spanje en Nederland is het tweejaarlijks festival stevig verankerd in het veld en geldt nationaal als internationaal als referent. Ze is in tien jaar een merknaam geworden van een avontuurlijk, pionierend en prestigieus kunstenfestival dat iedere twee jaar the 'State of Art' in flamenco toont én daar voorbij, met een programma dat het eigentijdse en open karakter van de kunstvorm benadrukt. In de flamencofestivalwereld is zij een voorloper met haar creaties en (co)producties die de kunstvorm toont in dialoog met andere muziek- en dansvormen. De biënnale is daarmee een unieke flamencovrijplaats geworden in de wereld, waar de kunst onderzocht, opgerekt, binnenstebuiten gekeerd wordt.

De FB werd in 2006 geïnitieerd door Stichting PerpetuumM. Ze organiseert tevens sinds seizoen 2007/2008 in het 'off jaar' de '**Intermezzo Flamenco Serie**', concerttournees in Nederland en de buurlanden. De Intermezzo cyclus is in inhoud en vorm een schakel tussen de festivaledities en is artistiek en publicitair een waardevolle opmaat naar de Biënnale, dan wel een spin-off voor haar producties.

MISSIE EN DOELSTELLINGEN

De FB werd opgericht vanuit de ambitie *"de flamenco te ontdoen van haar folkloristisch imago en clichés van 'noppenjurken en zigeunerpassie' en haar als serieuze podiumkunst een plek te geven in het Nederlandse cultuurlandschap."* We meenden dat het hoog tijd werd om de stormachtige nieuwe ontwikkelingen in de flamenco te weerspiegelen met een genre- en discipline overstijgend festivalprogramma van hoogwaardige artistieke signatuur waarbij diversiteit en multidisciplinariteit voorop stond. Nederland moest een flamencofestival van allure, maar vooral met een eigen(gereid) gezicht krijgen, dat zich zou scharen naast, en vooral onderscheiden van de bestaande festivals in de wereld.

Met flamenco als 'vehicle', als geleider, als een bij uitstek krachtig ritmisch instrument, wil Stichting PerpetuumM een vernieuwend en grensverleggend muziek- en dansfestival vormgeven, een grootschalig cultureel evenement, ('een Holland festival van de Flamenco') dat bijdraagt aan de pluriformiteit van het Nederlandse podiumkunstenveld en dat duurzaam verrijkt.

Met de Flamenco Biënnale en de Intermezzo Flamenco Serie zet Stichting PerpetuumM zich in voor het:

- tonen van de flamenco als een spannende hedendaagse kunstvorm aan een breed publiek;
- tonen hoe een uiterst lokale (volks)traditie tijd en plaats kan ontstijgen in moderne theatervormen en vanuit eigentijdse platforms een nieuw publiek kan bereiken en betoveren;
- doorbreken van de bestaande traditionele publiekscategorieën: genereren van nieuw publiek voor de podiumkunsten in het algemeen en de flamenco in het bijzonder;
- publiek uitdagen iets nieuws te gaan zien, nieuwsgierig maken, prikkelen via verrassende programma's;
- 'leren, informeren' en 'activeren' van publiek
- aanjagen van nieuwe ontwikkelingen in het Nederlandse (flamenco) kunstenforum;
- impuls geven en ondersteuning bieden aan ontwikkelingen in de internationale flamenco scène; streven naar nationale en internationale samenwerkingsverbanden; het spelen van internationale voortrekkersrol, als aanjager en platform voor hedendaagse ontwikkelingen middels eigen creaties en (co-) producties

2. ARTISTIEKE PLAN

ARTISTIEKE SIGNATUUR EN VISIE

“Internationaal staat het festival bekend als grootste en vooral avontuurlijkste van Europa(...) Artistiek directeur Ernestina van de Noort koppelt een hoog artistiek niveau aan eigentijdse vernieuwing en kiest naast bekende pioniers voor jong talent.(...) In tien jaar wist ze de flamenco in al zijn verschijningsvormen een prominente plaats te geven in het Nederlandse cultuurlandschap.” (Volkskrant 2015)

De FB heeft vanaf haar eerste editie duidelijk ingezet op innovatie en herwaardering van het genre als podiumkunst. Ze is geïnteresseerd in de zoektocht van een nieuwe generatie flamencomakers die (strenge) tradities omwoelen, heilige huisjes omverschoppen en die de kunstvorm opnieuw willen uitvinden met behoud van de geest en kwaliteit van het oude. De FB is een platform voor experiment en bevindt zich met plezier op het snijvlak van traditie en moderniteit en zoekt daarbij de grenzen op van het genre. Dit in de geest van de woorden van theatermaker Erik Vos: ‘Traditie ontstaat als je zowel tekstgetrouw als rebels kunt zijn, als er een balans bestaat tussen traditie en het gevecht ertegen. (...) Vernieuwing en ontwikkeling horen ook bij de traditie. Repertoire is niet ouderwets, het geeft toegang tot het verleden.’

De FB presenteert flamenco als hedendaagse kunstvorm die continue in beweging is, openstaat voor andere invloeden uit andere culturen of disciplines, over de eigen grenzen kijkt en derhalve zichzelf opnieuw kan uitvinden. Dit middels een van haar artistieke speerpunten: de **muzikale en choreografische ontmoetingen**. De FB is nieuwsgierig en wil nieuwsgierig maken. Ze wil genre - en discipline overstijgend zijn en zoekt het publiek nieuwe muzikale ervaringen te geven. Ze daagt het uit om met een andere bril naar flamenco te kijken en meer in het algemeen nieuwe ontdekkingen te doen over de andere cultuur.

In een land als Nederland waar de eigen traditionele muziek- en danscultuur praktisch verdwenen is en waar (samen) dansen en bewegen op (traditionele) muziek, of zelfs gewoon zingen, eerder uitzondering dan regel is en al helemaal geen bindende sociale factor, hopen we met de FB de schoonheid van een volkstraditie in al haar actuele omvang te tonen. Flamenco is bij uitstek een kunstvorm die niet beoogt om te behagen, maar juist te beroeren, te raken, wellicht te ontregelen. Dat hoopt de FB ook te bewerkstelligen. Antropoloog Claude Lévi-Strauss omschreef het als de heilzame werking van muziek: de totaalervaring die muziek teweegbrengt; “de vreugde van de ziel die wordt uitgenodigd om zich in het lichaam te herkennen.” Beter dan Lévi-Strauss kunnen we het niet zeggen: “De muziek beleeft zich in mij, ik beluister mezelf door haar heen.” Flamenco is een kunstvorm die deze esthetische ervaring op bijzondere wijze kan uitlokken.

ARTISTIEKE AMBITIES 2017-2020: CONSOLIDATIE, VERDIEPING, VERBREIDING

De stichting ijkt de volgende Biënnales verder op de artistieke grondvesten die met de vorige vijf edities stevig zijn gelegd. We streven er vooral naar de trend steeds een stap vooruit te zijn en onze artistieke voortrekkersrol te kunnen blijven spelen door het initiëren van bijzondere muzikale dialogen, spannende choreografische allianties en eigen creaties en aldus de humuslaag van de flamenco te voeden. Versterking van nationale en internationale netwerken voor uitwisseling van expertise en coproducties is hierbij van wezenlijk belang.

Onze doelstellingen vertalen zich voor de periode 2017-2020 in de volgende artistieke assen:

- **Pionier & Experiment:** de FB geeft met nadruk de internationale voorhoede in de flamencodans & muziek een plek en platform voor experiment; makers die risico durven nemen, pioniers die uitstappen naar de hedendaagse dans en muziek en de flamenco uit hun habitat lichten. De FB is daarmee zelf een pionier in het flamencoveld en licht publiek, programmeurs en artiesten uit hun habitat.
- **Ontmoetingen & Dialogen:** de FB geeft een platform aan muzikale dwarsverbindingen en ontmoetingen (met jazz, klassiek, hedendaags) en andere muziek- dansculturen en koppelt flamenco aan andere kunst disciplines; ze geeft niet alleen het publiek nieuwe ervaringen, maar ook de makers zelf en draagt zo bij aan de ontwikkeling van de podiumkunst;
- **Traditie:** ze ruimt daarnaast een belangrijke plaats in voor de (voedings)bron, *el cante jondo*, de diepe zang, in dialoog met gitaar en blijft daarmee de wortels van de flamenco koesteren;
- **Nederflamenco, Nederlands Kunstenforum & Flamen>GO!:** ze betreft het Nederlandse professionele en amateurveld en het publiek actief bij bovenstaande punten, door het aanbieden van geïntegreerde educatieve en participatieve activiteiten.

We ambiëren voor de toekomst:

- Een inhoudelijk verbreding en verdieping van het muziek- en danspalet (uitbreiding van de 'flamencowaaiër'); koppeling van onze Nederlandse hedendaagse danstraditie aan de flamencokunst; opbouwen van een 'flamenco fringe' programma, een platform voor uitwisseling tussen (jonge) Nederlandse en internationale (Spaanse) flamencomakers op zoek naar uitdagingen in de hedendaagse dans (en muziek); kennisuitwisseling stimuleren met name op het gebied van dramaturgie.
- Ontwikkeling van opgebouwde band met een aantal artiesten met een duidelijk artistieke visie en openheid van geest, en voor wiens uitingen de FB een podium wil blijven bieden. Zo benutten we de geïnvesteerde muzikale expertise en (financiële) investeringen en krijgen projecten meer diepgang.
- Nationale verankering en versteviging netwerk. Verbindingen leggen en samenwerking met Nederlandse partners en ensembles: zoals de Cello Biënnale, November Music, Balletorkest, Metropole Orkest, Ragazze kwartet, Dansgezelschap LeineRoebana, ICK Amsterdam, 'Kalpana', Amsterdams Andalusisch Orkest/Meervaart, Oerol, De Parade.
- Ons sterker internationaal te verbinden: uitbouwen en versteviging van de gelegde internationale contacten en ons netwerk. Hiertoe willen we oa. expertmeetings organiseren voor collegae festivaldirecteurs en theaterprogrammeurs in Spanje/Europa. Voor kennisuitwisseling, en vooral om bijzondere samenwerkingen en coproducties te realiseren. Met de volgende festivals is contact gelegd of eerder voorzichtig samengewerkt: Flamenco Biënnale Sevilla, Flamenco Festival Ciutat Vella Barcelona, Flamenco on Fira/Zaragoza, NY/London Flamenco Festival, Festival Rome, Nîmes, Mont de Marsan (FA), Lissabon, Suma Flamenca Madrid, 'Madrid en Danza', Bozar Brussel, Mercat de les Flors Barcelona, Tanzhaus Düsseldorf, Théâtre Chaillot Paris.
- Export van het festival in Athene, Belgrado, Istanbul naar onze artistieke visie. De eerste contacten met lokale partners zijn gelegd. Doel is om het afzetgebied van onze eigen productie/creaties te vergroten. En eigen projecten te ontwikkelen verankerd in de lokale muziek- en danscultuur, die we in NL kunnen programmeren. We beogen een artistieke fluxus tussen de 'moeder biënnale' en de kleinere dochter festivals.
- Versteviging workshop- en masterclass programma voor amateurs en professionals, met meer variëteit in aanbod ter bevordering van de talentontwikkeling. Aanbieding van improlab en bodypercussie workshop, teneinde ook andere dansbeoefenaars te trekken en het (fringe)platform te voeden. Hier samenwerking met danswerkplaatsen als 'Dansmakers Amsterdam', Chassé Dansstudio's, of ICK Amsterdam. Internationale uitwisseling met onze beoogde local partner in Athene, 'Coetani/ PlayGrounds for the Arts die een aardig experimenteel platform aan het opbouwen is met internationale reikwijdte.
- Versteviging van het rand- en educatieprogramma in het algemeen; en zoeken naar nieuwe samenwerkingsverbanden met satellietorganisaties ter vergroting van de multidisciplinariteit. Op het gebied van de beeldende kunst, film en literatuur samenwerking met betreffende instituten zoals Cinedans en SLAA aangaan om de flamencokunst breder en dieper in te bedden.
- Het aanjagen van een vernieuwende visualisering van de flamenco. De traditionele flamencofotografie/film blinkt uit door eentonigheid. Een verfrissende blik op flamenco en haar uitvoerders is gewenst. Ism Cinedans beogen we te zoeken naar een koppeling tussen beeldende kunstenaars, filmmakers aan een voorstelling, door hem/haar opdracht te geven voor ontwerp décor, video-art.
- Flamenco meer uit het theater de openbare ruimte, de buurt in brengen.

De ambities zijn onlosmakelijk verbonden met de wens om dwars door de grenzen van het genre te stappen. De FB presenteert de flamenco als een prachtige eigentijdse **smeltkroes** – zoals ze ooit is ontstaan - een kunstvorm die met beide benen in deze tijd staat. Niet alleen muziek - en dansvormen uit verschillende genres komen bij elkaar. Ook mensen, kunstenaars. De FB als creatieve broedplaats.

VI FLAMENCO BIËNNALE NEDERLAND 2017

Flamenco Constellations

De hoofdprogrammering van de FB 2017 en 2019 beweegt zich langs dezelfde **artistieke assen** als de vorige edities. Onderliggende gedachte is de focus van 'flamencofestival' te verleggen naar een prestigieus 'muziek - en dansproject'. Flamenco als wereldse muziek en niet als 'wereldmuziek'.

De dialoog die het festival voorstaat, en die vanuit flamenco als (ritmische) kern wordt ondernomen, wordt sinds 2013 in een thema vervat dat als een rode draad door de voorstellingen loopt. Het overkoepelende thema van de 2017 editie is '**Flamenco Constellations**', vrij naar een citaat van kunstenaar Alexander Calder (1908-1976). Hij wilde werk maken waarin 'elk element in staat is om te bewegen, te trillen, te balanceren in relatie tot de andere elementen in zijn universum'. Deze biënnale is als een 'mobile' van Calder, een delicaat netwerk van onderlinge verbindingen, een wereld op zich, een onafhankelijk universum waar alle elementen – voortdurend in beweging - met elkaar in verbinding staan. Ook zijn de twee biënnales en de twee Intermezzo Series een 'flamenco constellatie': onderling geschakeld en in voortdurende verbinding, inspelend op (de wind van) de laatste ontwikkelingen.

Dans

Bundelden we in de feestelijke 2015 lustrum de vernieuwers van het eerste uur, die we de afgelopen 10 jaar volgden (Israel Galván-Andrés Marín-Belén Maya zijn inmiddels gelauwerde wereldsterren) in de komende jaren 2017-2020 geven we ruimte aan een nieuwe generatie dansmakers, aan het begin van of al een stuk op weg in hun carrière. Hun flamenco kent allerlei gradaties van eigen(gereid)heid, maar is altijd de weerslag van een persoonlijke zoektocht in hun verhouding tot de traditie waarin ze zijn opgegroeid. We zijn benieuwd naar wat er in het flamencolandschap gebeurt, nu de conventies op de kop zijn gezet.

Israel Galván is aanwezig in levenden lijve en geest. Met zijn '**Solo**' -flamenco tot op het bot ontbeend, volgens een superieur innerlijk ritme 'compas' weer opgebouwd.

Galván maakt voor **Isabel Bayón**, een generatiegenoot, de voorstelling **Djudju** waarin hij de klassieke Sevillaanse danseres uitdaagt uit haar comfortzone te stappen, zoals ze dat in de FB2013 deed als Leni Riefenstahl in Galváns 'Lo Real'.

De vrouwelijke voorhoede is vertegenwoordigd door **Rocio Molina** met haar nieuwste creatie **Díptico** en haar grote voorstelling **Bosque Ardoro**. Molina –**Dancer in Focus**- ontdoet de flamenco op haar manier van routines en korsetten; danst risicovol, radicaal en daagt zichzelf net als Galván voortdurend uit, door met artiesten buiten de flamenco te werken.

Uit de nieuwe lichtung tonen we danseressen **Leonor Leal, Úrsula & Tamara López** die olv Pedro Romero, artistiek inspirator van Galván, in **JRT**, zoeken naar een nieuwe dansdynamiek tussen moderne dans, flamencodans, en klassieke Spaanse dans op een muzikaal tapijt van saxofoons en percussie. Het 'clásico español' was lang verstoofd, maar we noteren een tendens om het genre nieuw leven in te blazen.

Aan het andere einde van het spectrum staat dansicoon **Antonio Canales**, die de onversneden zigeunerdansstijl bij het zangrecital van José Valencia toont. Twee traditionele zwaargewichten die een goede balans geven aan het hedendaagse programma.

De aanzet tot een '**Flamenco Fringe**' programma wordt gegeven met makers die een nieuwe choreografische taal zoeken of flamenco als muziektheater brengen, zoals **Sara Cano**, in haar solo '**A Palo Seco Redux**' geschikt voor openbare ruimtes; **Siete Lunas**, een semi-geïmproviseerd duet van **María Muñoz & Niño de Elche**, waar de lichamen van danser en zanger, een nieuwe flamencoruimte maken.

Choreograaf/danser **Juan Carlos Lérida** reflecteert met drie mannelijke dansers in het derde deel van zijn drieluik '**The Bodies of Flamenco**' over de essentie van het 'flamencolichaam'.

Muzikale dialogen

(zie ook: coproducties)

Strings

De snaren van de beroemde Malinese koraspeler van **Toumani Diabaté** herenigen zich na 30 jaar met de gitaren van **Juan & Josemi Carmona** (uit de beroemde Habichuela gitaardynastie). Zij waren **Ketama** - de in de '90 razendpopulaire band, Ketama, boegeeld van de nieuwe flamenco. De **Songhai**-albums (de titel verwijst naar het oude West-Afrikaanse koninkrijk), waren flamenco cross-over 'avant la lettre' tussen de mandinka- en flamencocultuur, elegant, subtiel en doordacht. De FB polste de artiesten jarenlang voor een reünie. Nu is 't zover.

Barokgitarist **Enrique Solinís & Euskal BarrokEnsemble** verbinden met hun snaren en de stem van **Rocío Márquez** 'El Amor Brujo' van Manuel de Falla subtiel met overbekende composities van Rodrigo, Albéniz, Spaanse klassiekers die opeens als nieuw klinken

In een speciaal programmaonderdeel '**Universo Morente**' geven we met diverse voorstellingen postuum een stem aan de in 2010 overleden Enrique Morente, de tegendraadse zanger & flamencovernieuwer. In het **GALA 'Morente Canta a Morente'** eren zoon **Enrique Morente Jr.**, **Soleá Morente** (vertegenwoordigers nu van de 'flamenco joven'), en de tot ster uitgegroeide oudste dochter **Estrella Morente**, hun vaders erfgoed. Allen zijn zangers. Ze worden versterkt door Morentes begeleiders van het eerste uur zoals meester-gitaristen **Rafael Riqueni**, **Pepe Habichuela**, en een jongere garde als neef **Juan Habichuela Jr** en artistiek verwante artiesten als **Israel Galván**, die als Morente 'de anarchie zocht om de traditie te herontdekken'.

Het 'Universo Morente' is een fijn vertakt universum binnen deze zesde festivaleditie; de artiesten treden met eigen ensembles en in diverse constellaties binnen het festival op. En toont de artistieke verbondenheid tussen de families Habichuela's en Morente.

Zo treedt Soleá aan als gastzangeres bij het **Arabo-Andalusische Orkest Chekara** dat binnen het festival 'toert'. Ze treedt daarmee in de voetsporen van haar vader die zong bij het originele orkest van oprichter Abdessadak Chekara (1933-1998). Neef Jalal Chekara zet de traditie voor en zoekt muzikale en culturele verbinding tussen het oude Al Andalus(Andalusië) en Noord-Marokko.

Het subthema **Snaren/ Strings** bindt een programma samen van legendarische gitaarmeesters, baroksnaren, Turkse vedel, cellosnaren, maar ook van de vertegenwoordigers van de moderne gitaartraditie nu zoals **Juan Requena**, **Alfredo Lagos**, Zij worden in 'late night sessies' (op het foyerdeck) in het MGJ of BIMhuis geprogrammeerd.

Flamenco & Orient Jazz & Pop

De gezangen uit het 'oosten' en de 'westerse' flamenco hebben gemeen dat ze improviseren op bepaalde codes en structuren. Dat open karakter, het spelen met de ritmecodes, maakt haar ook geschikt voor uitstappen naar de jazz, een belangrijke artistieke pijler van de FB. In **Wadiatma** maken de Israëliische percussionist **Itamar Doari** en pianist **Shai Maestro** (exbandleden van de beroemde jazzbassist Avishai Cohen) met oud, kopuz (langhalsluit), **José Quevedo & Paquito González** (flamencogitaar & percussie) een muzikale reis vanuit het Midden-Oosten naar Zuid-Spanje.

Multiartiest **Tomasito en** singersongwriter/ritmeduivelskunstenaar **Diego Carrasco** (afkomstig uit flamencokweekvijver Jerez de la Frontera) geven op een Flamenco Rock/Pop/Rap avond een staaltje flamenco-improvisatie van de eerste orde en laten horen hoe de traditie 'urban' wordt vertaald. Snoeiharde flamenco op 'flatjes' die iedere vezel doet trillen. **Carrasco** treedt ook aan als gast bij de late night sessie van gitarist **Alfredo Lagos**.

Zang - Traditie & Vernieuwing

Ook deze editie geven we een groots platform aan de zang, de stille oerbron van de flamenco. Naast de zangers uit de familie Morente, die de vernieuwing in de oude zang doorzetten, presenteren we zangeres **Rocío Márquez** als **Artist in Residence**. Ze heeft evenals als haar voorbeeld Morente een stem met een 'zweem van orient', vol microtonaliteit en sierlijke arabesken. Naast haar optredens bij de CelloBiënnalecoproductie, het Euskal Barrokensemble, presenteert ze haar eigen CD 'El Niño' in het BIMhuis. Een fascinerend flamenco-experiment vol improvisaties waar ze de traditie laat herleven met elektrische gitaar en het gruzige stemgeluid van zanger en gitarist **Niño de Elche**.

De 'Dionysische kreet', het lamento van de diepe zang is vertegenwoordigd in de stem van **José Valencia**, een van de grootste zigeunerzangers van deze tijd, en van andere traditionele zangers in de verschillende gezelschappen.

Nederflamenco

De FB biedt sinds 2006 een platform aan Nederlands flamencotalent, geeft de Nederlandse flamencoscene nieuwe impulsen en zet deze aan de eigen grenzen te verleggen, door samenwerkingen met makers uit andere kunstdisciplines voor te stellen. Ze brengt Nederlandse uitvoerders in contact met Spaanse artiesten die anders moeilijker op hun pad zouden komen.

We presenteren een rijkgeschakeerde waaier aan 'Nederflamenco' zowel in hoofd-en randprogramma met professionals en amateurs met de in Spanje werkende gitarist **Tino van der Sman** die zijn CD komt presenteren. Tino speelt tevens in het **Arabo Andalusische Orquesta Chekara** en op onze instigatie versterkt met leden van het **Amsterdams Andalusische Orkest** (die voltallig ook in theaterfoyers zullen aantreden. Niet alleen in Spanje, maar ook in Nederland bruist de flamencojazzscene. Gitarist **Edsaert Udo de Haes** komt met een nieuw project met jazzdrummer **Jamie Peet** en jazzsaxofonist **Ben van Gelder**. **Arturo Ramón** net als Van der Sman afgestudeerd aan het Codarts zoekt een versmelting van flamenco en fado in **Casa Ibérica**.

Randprogramma

Flamen>GO! - Educatie | Participatie

De FB wil niet alleen 'tonen', maar vanuit haar cultuureducatieve doelstelling ook 'leren en informeren' en 'activeren'. Een uitgebreid **rand - en educatieprogramma** met workshops, openbare masterclasses, films, fototentoonstelling, beeldende kunst en lezingen, omlijst inhoudelijk de voorstellingen. Met kennis van de 'flamencogrammatica' is de traditie in relatie tot haar (radicale) vernieuwingen beter te begrijpen en te doorvoelen.

Sinds 2013 bundelt de FB de workshop- en masterclassmodules, amateur-voorstellingen, kindervoorstellingen/workshops en educatieve/participatieve activiteiten in het **Programma: Flamen>GO!**, waarin koppeling van amateurs met het professionele veld bijzondere aandacht krijgt, conform onze wens tot talentontwikkeling van het Nederlandse kunstenforum.

Naast de **workshop & masterclasses die we i.s.m. met de conservatoria** in Rotterdam, Den Haag en Amsterdam ontwikkelen, organiseren we een uitgebreid **workshopprogramma voor amateurs en professionals** in de modaliteiten 'zang', 'dans', 'gitaar', 'percussie/ritme' door de optredende artiesten op diverse niveaus. We continueren de succesvolle **openbare masterclasses dans**, waar vergevorderde leerlingen, ten overstaan van het publiek een stuk choreografie gedoceerd krijgen van hun 'maestro'.

De module **Soniquete (Swing)** die we in 2015 introduceerden wordt voortgezet: Openbare ritme –en klap sessies voor algemeen publiek in de respectievelijke theaterfoyers als pre-shows, en openbare ruimtes als stationhallen of openbare overdekte winkelgalerijen. Doel is tevens om de flamenco uit het theater de openbare ruimte in te brengen.

Onder de naam **Flamenco Proeven** krijgt het publiek aan tafel de basisingrediënten van de Flamenco spelenderwijs voorgeschoteld olv Spaanse en NL professionals. Tijdens het festival scheppen we op diverse locaties, plekken waar met elkaar gedanst, geklapt, gemusiceerd, én gegeten kan worden, waar het delen van ritme en het plezier van met elkaar muziek maken (de essentie van de flamencokunst) centraal staat en er tegelijkertijd een amateur/professioneel trefpunt ontstaat.

Flamen>Go! Amateurvoorstellingen: De FB vraagt diverse talentvolle amateurgroepen projecten in te dienen voor pre-and aftershows rondom de voorstellingen en voor laagdrempelige openbare ruimtes. Ze stelt samenwerking voor projecten voor waar amateurs/professionals worden uitgedaagd ook over de grenzen te kijken en met professionals (ook uit andere podiumkunsten) samen te werken. Zo brengen we hiphop choreografe **Alida Dors/Backbone** in contact met een flamencocollectief om een hiphopflamenco choreografie te maken voor semi-professionals en ambitieuze amateurs. Workshopresultaten en amateurvoorstellingen worden getoond op het slotfeest in **Dansmakers Amsterdam**

Randprogrammering overige disciplines

- Film & Documentaires: ism Cinedans, Eye/Hallen, LantarenVenster
- Een literair programma i.s.m. de SLAA. / Boekpresentatie over leven en werk van Enrique Morente
- Op de concerten afgestemde lezingen met (ethno-) musicologen en journalisten;
- Expositie en video-installaties

ACTIVITEITEN 2017/18 en 2019/20: V en VI Intermezzo Flamenco Serie

De serie staat in dialoog met het festival en is een inhoudelijke/artistische schakel tussen de festival edities, met één tournee per Biënnale jaar, en twee in de tussenjaren.

De serie werd ingegeven om:

- 1) het enthousiasme en de aandacht van het publiek vast te houden en te vergroten in het tussenjaar; te fungeren als een publicitaire prélude op de volgende editie;
- 2) te kunnen inspelen op de laatste ontwikkelingen;
- 3) het draagvlak te vergroten voor een grensverleggende flamencoprogrammering (inter)nationaal

Beoogde programmering:

- Creatie met dansgezelschap LeineRoebana, die tijdens het festival in residency gaat, wordt in het tussenjaar verder ontwikkeld en mondt uit in theatertournee in Nederland en hopelijk in de eurregio in 2018. In 2020; idem tour van een creatie, of coproductie
- 1 cyclus grote dansvoorstelling in Schouwburgzalen.
- Cante (zang) serie in midden- en kleine zalen. Flamenco Proeven in Podium Mozaïek 3 x per jaar
- Rondom de intermezzi worden workshops met de artiesten georganiseerd.

VII FLAMENCO BIËNNALE 2019

De programmastaalkaart/profiel volgt de visie/doelstelling/artistische kernwaarden zoals hierboven uiteengezet. De traditie klinkt rijk, maar er is vooral steeds meer ruimte voor nieuwe ontwikkelingen, dwarse verbindingen, 'fringe'-bewegingen. Hieronder schetsen we contouren van onze plannen en ambities. We beogen 1 à 2 muzikale dialogen (creaties) ism internationale coproductiepartners en met 2 à 3 Nederlandse ensembles producties te maken.

Dans

We volgen nieuwe makers, de laatste ontwikkelingen en beogen het experimentele **flamenco fringe programma** te verstevigen, en met ICK Amsterdam/Meervaart een samenwerking, of residency programma te ontwikkelen.

Muziek

We tonen belangwekkende zangers en gitaristen jong en oud, traditioneel en modern. Bundelen ze samen in een heuse '**Fiesta Gitana**', met een knipoog naar de gelijknamige theatertournees uit de jaren '70/80. De volgende **muzikale dialogen** die thema's als '**Strings**' en '**Deep Singing**' bespelen staan op onze verlanglijst (zie verder: coproducties).

Stelios Petrakis Quartet & Flamencogitarist(en)

De Kretenser 'lyra' is net als de vedel uit Iran en Turkije een strijkinstrument met een enorme 'soul'. Ook de traditionele zang/dans van Kreta, van oudsher een muzikaal kruispunt vanwege haar strategische maritieme ligging, schuurt net als flamenco door de ziel en drijft op participatie van het publiek. Stelios Petrakis kijkt graag over de eilandgrenzen en weet muzikale werelden te verbinden.

Flamenco & Orient & Wereldjazz met de Armeense jazzpianist Tigran Hamasyan & Rosario la

Tremendita (zang) en mogelijk in combinatie met **Alim en Fargana Qasimov - Mugham uit Azerbadjan** 'Mugham is als een filter dat de ziel schoonwast,' aldus Alim Qasimov grootmeester van deze Azerbadjaanse spirituele muziek. Hij droeg de orale muziektraditie over op zijn dochter. De toehoorder mag zelf bepalen of de melismatische klanken uit Azerbadjan en Andalucia verwantschappen vertonen.

Asian Focus

Flamenco & Japan

Flamenco is sinds de jaren '80 ongekend populair in Japan. Het land kent zelfs meer flamencoclubhuizen dan Spanje. We zoeken Japanse makers die de eigen danscultuur (butoh) in flamenco integreren.

¿Pansori en Flamenco?

Diepe buikzang van een jong Koreaans talent en een jonge flamencoster. Een ontmoeting van twee muziekculturen, die in de interactie van publiek en uitvoerenden een performatieve meerwaarde krijgt.

3. BIJDRAGE AAN DE ONTWIKKELING VAN DE PODIUMKUNSTEN

De FB heeft zich als toonaangevend en grensverleggend muziek- en dansfestival in tien jaar met vijf edities bewezen voor de toekomst van de podiumkunsten in Nederland door de hoge kwaliteit van de voorstellingen en hun uitvoerders, haar profilering in de breedte, haar pluriformiteit en een uitgebreide en coherente randprogrammering, die de hoofdprogrammering inhoudelijk stevig inbedt en omlijst.

De Biënnale verrijkt, vanuit haar uitgesproken artistieke identiteit, haar doelstellingen het Nederlandse cultuurlandschap, festivalpalet en het Nederlandse kunstenforum duurzaam met een festival met internationale uitstraling dat nationaal en lokaal breed gedragen wordt.

In Nederland is een flamencofestivaltraditie geënt die er niet was. De FB is opgericht omdat ze het verschil wilde maken met een gedurfde en eigenzinnig programmering. Geen jaarlijks festival met een beetje zang, dans en gitaar met een paar publiekstrekkingen en daar het makkelijke etiket 'nieuwe flamenco' opgeplakt. Als festival dat van de gebaande paden afwijkt, de risico's opzoekt met de nieuwe makers die ze programmeert en in de conceptuele bundeling van haar activiteiten, kreeg ze meteen een duidelijke signatuur. De biënnale wilde van meet af aan een graadmeter van de vernieuwingen van het genre zijn, waarvan we wisten dat ze de oude volkskunst een universele dimensie zou geven en ook en makers hier ten lande zou inspireren.

De FB werd opgericht (in een tijd dat de flamenco in een transitieperiode zat en 'het schuurde') om als tweejaarlijks grootschalig kunstenfestival de 'state of the art' te tonen. Elke editie toont een rijke waaier aan flamencodans- en muziekvormen, een staalkaart van de nieuwste ontwikkelingen met makers die naar nieuwe wegen zoeken en daarbij graag uitstappen naar andere genres, disciplines en stijlen, artiesten die de flamenco innoveren vanuit het moderne dansidoom, hedendaagse muziek, jazz, barokmuziek of via muzikale dwarsverbindingen naar haar (vermeende) bron [India, Pakistan, Maghreb, Iran] het genre vernieuwen en de kunstvorm naar een nieuw momentum brengen.

Met flamencovrijheidsvechters als dansers Israel Galván, Andrés Marin die inmiddels het exclusieve flamencosegment ontstegen zijn, lichtten we de flamenco uit haar habitat met voorstellingen waar in alliantie met internationale hedendaagse dansmakers als Akram Khan of de Algerijnse hiphop choreograaf Kader Attou de uithoeken van het genre verkend werden.

De FB is niet alleen graadmeter, maar neemt sinds 2011 internationaal het voortouw als aanjager van vernieuwingen in de flamenco middels eigen creaties waar we (Nederlandse) makers met een open geest en met een verhaal aanzetten tot muzikale dialogen of choreografische allianties. We maakten een Perzische Flamenco dialoog die internationaal succes oogst, een Balkanflamenco-productie en verbonden drie musici uit de Nederlandse jazz-en improscene aan vier flamencomusici in een flamencojazzseptet dat elkaar wederzijds beïnvloedde.

Met de voorgenomen creaties en co-producties met de Cello Biënnale, November Music, of moderne dansgezelschappen voor 2017-2020 bouwen we het festival verder op deze weg en opent de 'waaier' aan flamenco uitingen zich steeds meer. FB ziet haar rol als (internationale) pionier in het licht van de geschiedenis en het perspectief van de ontwikkeling van de flamenco als podiumkunst, en wil daarbij als artistieke voortrekker de trend steeds een stap voor zijn. Ze voedt door deze kruisbestuivingen niet alleen de flamenco, maar is ook kweekvijver voor Nederlands (flamenco)talent en inspireert Nederlandse makers/ensembles uit andere podiumkunstdisciplines de grenzen te verleggen en zich te verrijken aan de vitaliteit van het genre.

4. PLAATS IN HET VELD

In het internationale flamencoveld en het nationale podiumkunstenveld is de Flamenco Biënnale door haar artistieke profiel en de thematische bundeling van de diverse rand-en hoofdprogrammaonderdelen duidelijk onderscheidend. Het is juist vanuit Nederland dat we met respect voor de flamencotraditie, haar zo vrij kunnen benaderen. De openheid van geest waarmee wij de flamenco programmeren is ontegenzeggelijk een teken van *l'air du temps*, maar we durven te stellen dat de Flamenco Biënnale het voortouw heeft genomen en andere festivals en theaterprogrammeurs nationaal en internationaal inspireert.

Met de presentatie van de flamenco in al haar facetten, van de internationale flamencotop en voorhoede tot jong veelbelovend talent, van podiumkunsten tot exposities en expert meetings, van voorstellingen in gevestigde zalen als Carré tot de publieke ruimte op straat, in foyers en musea, onderscheidt de FB zich van

wat tot dusver gebruikelijk was in de flamenco-scene of wereldmuziekfestivals. De FB haalt de top van het segment naar Nederland en presenteert de meeste artiesten voor het eerst in Nederland. Ze verrijkt het profiel van de zalen in Nederland met programma's /ongebruikelijke combi's, die er zonder haar niet zouden staan en die een meerwaarde krijgen door de samenhang met haar rijke randprogrammering.

In het Nederlandse festivallandschap neemt de FB een unieke plaats in met een multidisciplinair festival van hoge kwaliteit, met een breed publieksbereik van liefhebbende amateurs tot culturele fijnproevers dat zich laat uitdagen om met een andere bril te kijken naar wat ze als flamenco en in bredere zin als wereldmuziek kent.

Als organisator en promotor bindt de FB een breed palet aan zalen, theaters, opleidingsinstituten en flamencoverenigingen aan elkaar. Sinds 2011 knoopt ze als producer samenwerkingsverbanden aan met Nederlandse Ensembles, makers en instanties buiten de flamenco, zoals in 2015 het Huis Marseille voor fotografie, teneinde de flamenco breder in te bedden in het hedendaagse panorama en ter verankering in het Nederlandse veld en teneinde nieuwe publieksgroepen aan te trekken. Als 'bruggenbouwer' leggen we ook in de toekomst graag nieuwe vitale verbindingen in het veld.

In tien jaar is de Flamenco Biënnale Nederland tot een speler van formaat geworden in de podiumkunsten in Nederland, met een uitstraling die ver over de grenzen reikt. We slaagden er in de flamenco als genre van 'wereldmuziek' naar eigentijdse 'wereldse muziek' te verschuiven met ongebruikelijke experimenten in de kunstvorm. In die zin is de FB een voorbeeldfestival.

De Flamenco Biënnale ambieert een positie als nationale en internationale blikvanger naar voorbeeld van het Holland Festival, om het culturele landschap duurzaam te verrijken met artistiek hoogwaardige en innovatieve voorstellingen en als creatieve broedplaats. De Volkskrant kopte in 2011: "De FB legt de lat hoog en is een vrijplaats voor experiment." Aldus positioneren wij ons graag.

5. ONDERNEMERSCHAP

5a. Bedrijfsvoering en financiering

Om de vleugels in de toekomst uit te kunnen slaan en de kansen in het veld aan te grijpen, is een professionaliseringsslag noodzakelijk. Essentieel hiervoor is de ontwikkeling van wat feitelijk momenteel een 'eenmansbedrijf' is, naar een (kleine) organisatie met een vast team aan medewerkers, al dan niet in dienst, die zorgen voor continuïteit en bestending in een organisatiestructuur die recht doet aan de bevlogen inhoudelijke ambities; om zo de kennis breder te borgen en daarmee risico's van de bedrijfsvoering te verkleinen.

De organisatie wil ook in de niet-Biënnale jaren actief kunnen opereren, om de Intermezzo Flamenco Series te ontwikkelen, de rol van initiator en van producent van eigen creaties verder te kunnen ontwikkelen, de (inter-)nationale netwerken verder uit te breiden, om coproductiepartners te zoeken en een kleine distributietak te kunnen opzetten om het afzetgebied voor de eigen producties te vergroten (om zo meer inkomsten te behalen uit verkoop aan collega-festivals, theaters in binnen-en buitenland en de hoge ontwikkelkosten deels terug te verdienen). Ook wil ze de Vriendenkring uitbreiden, en een gericht sponsorbeleid inzetten door de groeiende (internationale) reputatie van de FB te benutten.

Hiertoe is grotere personele slagkracht nodig. Personele versterking en daarmee een meer weerbare organisatie komt zo ook ten goede aan financiële stabiliteit.

In aanloop naar de komende festivaleditie heeft de organisatie vacatures uitgezet voor een zakelijk leider, office manager, PR & Marketing leider en productie leider. Voor de festival edities 2017 en 2019 en de intermezzi trekt de organisatie aanvullend een beperkt aantal freelancers aan die het team ten tijde van het festival versterken.

De organisatie heeft tot nu toe als kleine projectorganisatie geen integraal personeelsbeleid kunnen ontwikkelen, maar was afhankelijk van de beschikbaarheid voor periodes dat het festivalteam werd samengesteld. Bij toekenning van meerjarensubsidie kan ze gericht personeelsbeleid ontwikkelen en waar mogelijk en beschikbaar inzetten op meer diversiteit in het personeelsbestand.

De FB heeft een bestuur/directie-model. Het bestuur is onafhankelijk, onbezoldigd en breed samengesteld, afkomstig vooral uit de podiumkunsten- en mediasector en komt 3 keer per jaar bij elkaar. Als eindverantwoordelijke voor de organisatie bewaakt het de financiën en fungeert tevens als klankbord voor de

artistiek directeur. Het bestuur streeft in de komende periode naar versterking met een bestuurslid dat beschikt over een breed netwerk in het (internationale) bedrijfsleven, om de zakelijk en artistiek leider te ondersteunen bij het ontwikkelen van een commercieel sponstraject.

De huidige mix aan inkomstenbronnen bestaat uit een solide basis aan publieksinkomsten uit uitkoop en recettes (gevoed door niet aflatende inspanningen op pr en marketinggebied), bijdragen voor workshops en andere educatieve activiteiten, inkomsten uit private fondsen en overheidsfondsen, zowel vanuit Nederland als vanuit Spanje (Ministerie van Cultuur en BZ), bijdragen van de Vrienden van de Flamenco Biënnale en bijdragen van sponsors, voornamelijk in natura (hotelovernachtingen, korting op vliegreizen, advertenties, verkoop jubileumboek, etc.)

De organisatie wil opmerken dat zij ondanks de smalle personele bezetting en de stortvloed aan plannen, coproducties en (inter-)nationale samenwerkingspartners er de afgelopen edities in geslaagd is om het merendeel van de voorgenomen ideeën glansrijk te realiseren.

5 b. Publieksbenadering

Flamenco Biënnale Nederland een sterk kwaliteitsmerk

“Een serieus tweemaaljaarlijks flamencofestival in Nederland. Het lijkt vreemd in de polder. Maar het vindt wel degelijk zijn publiek. Had zo’n biënnale nou wel wat toe te voegen en zouden de zalen bij zo’n plotseling overdaad wel een beetje vollopen? Het antwoord blijkt een tweeledig ‘ja’. We leven zes jaar later en we mogen de Flamenco Biënnale inmiddels een waardig instituut noemen van de Andalusische kunst noemen.(Volkskrant 2013)

De FB zet, vanuit haar doelstelling de traditionele publiekscategorieën te doorbreken, in op een gemêleerd publiek uit alle lagen en breedte van de bevolking, jong en oud, bestaande uit liefhebbers van flamenco, jazz, wereldmuziek, hedendaagse muziek, moderne dans, avant-garde, film, Spanjeliefhebbers; een breed publiek dat de rijkgeschakeerde programmering weerspiegelt. De FB is nieuwsgierig en maakt nieuwsgierig. Ze prikkelt het publiek om buiten de eigen kaders te kijken en nieuwe muzikale ervaringen te geven.

De FB wist van aanvang hoe wijd ze de grenzen van het genre wilde oprekken, vanuit de wens om de flamenco als kunstvorm dieper in het hedendaagse panorama in te bedden, maar wist ook dat ze voorzichtig te werk moest gaan. Bij elke Biënnale een stap verder om het basispubliek niet te verliezen, en tegelijkertijd het reguliere Bimhuis- Muziekgebouw-, Concertgebouw-, SSBApubliek te kietelen om de bakens te verzetten en eens naar ‘wereldmuziek/dans’ te gaan. ‘*Changer le mœurs*’, gewoontes verander je niet in één klap. We programmeren vooruitstrevend, maar niet vanuit een ivoren toren.

Bij de eerste edities bleek het ‘anti-noppenjurk-statement’ (tegen de ingebedde flamencoclichés) goed te werken. Anno 2016 menen we dat dit gemaakt is. De FB is als merknaam verankerd. Het Dansmagazine NL signaleerde al in 2011: *‘Het festival brengt stuk voor stuk intelligente dansers, die zelf choreografen, theatrale en dramaturgisch uitgewerkte stukken, en vernieuwingen in het dansvocabulaire introduceren. Het publiek moet dus mee- emanciperen met de artiesten, leren omgaan met het onverwachte.’* De FB is erin geslaagd een succesvolle koppeling te maken van een nieuw publiek aan een verrassende programmering.

“Er is geen ontkomen aan, op de Flamenco Biënnale. Ergens in het programma zal plek worden ingeruimd voor muziek die ver buiten de oevers van de Andalusische zang- en danskunst treedt, dat is het vrijzinnige Nederlandse festival inmiddels aan zichzelf verplicht.(...) De Biënnale trekt inmiddels zowel traditionele aficionados als liefhebbers van avant-gardistische flamencovormen van van jazz, pop en klassiek. (Volkskrant, 2015)

De FB neemt graag risico’s in haar programmering, en bouwt met iedere editie met succes aan het winnen van een nieuw publiek naast het trouwe bestaande publiek (aficionados). Naast liefhebbers, professionals weet een steeds toenemende groep algemene liefhebbers van podiumkunsten (‘culturomnivoren’) het festival te vinden. We hebben een *‘hongerig publiek gecreëerd, dat niet makkelijk wordt voorzien van de tophits, maar dat nieuwsgierig uitkijkt naar de ongemakkelijke fusies en woeste experimenten.’* (Volkskrant 2011).

AMBITIES PUBLIEKSBEREIK

Ook voor de toekomst beogen we met flamenco op het scherpst van de snede een groot publiek aan te boren (en niet alleen via grote namen of virtuozen) en in het festival kruisbestuivingen van verschillende publieksgroepen te bewerkstelligen, zonder het vaste publiek te verliezen. Dit realiseren we door:

- Een uitgebalanceerde genre-en discipline overstijgende programmering, waar dialoog en kruisbestuiving centraal staan;
- Een bewuste keuze van theaters en locaties die tot dusver geen reguliere flamencoprogrammering kenden. Door de concerten in een nieuwe context van jazz/hedendaagse muziekcentra dan wel schouwburgen met een hedendaagse dans -en muziektheatertraditie of kleine theaters met een buurtfunctie samen te werken boren we nieuwe publieksgroepen aan.
- Onze samenwerkingen en coproductanten uit ander velden. Met de voorgenomen coproducties, nieuwe ontmoetingen en dialogen (met e Cello Biënnale, November Music of hedendaagse dansgezelschappen), beogen we naast het realiseren van artistieke ambities, onze publiekswaai in de toekomst nog meer te openen. Zoals we in 2015 nieuw publiek verleidden door de samenwerking met fotomuseum Huis Marseille, hopen we in de toekomst meer klassiek (cellopubliek), hedendaags danspubliek (met LeineRoebana), Afrikaanse muziekliefhebbers (via de reünie van flamencogroep Ketama met de Malinese koravirtuoos Diabaté) en Marokkaanse Nederlanders met het Amsterdams Andalusisch orkest) voor ons te winnen. In 2019 zijn programma's gepland met dialogen en ontmoetingen met muziek uit Kreta, Azerbeidzjan en Armenië, die ook publiek afkomstig uit de betreffende regio's zullen trekken
- Met de **Intermezzo Flamenco Serie**, die is opgezet om het (inter)nationale draagvlak te vergroten en dient als 'promotieactiviteit', om de aandacht van het publiek vast te houden en de rol van de FB als belangrijke organisator van hoogwaardige flamenco te bestendigen.
- Een uitgekende marketing-en communicatiestrategie

De FB stelt zich tot doel om in 2017-2020 tussen de 18.000 –20.000 bezoekers te halen (per festivaleditie), wat neerkomt op een gemiddelde (voorzichtige) zaalbezetting van 75%.

MARKETING-COMMUNICATIE STRATEGIE

Onze ambitieuze doelstellingen veronderstelt een intensieve en uitgekende **marketing- en communicatiestrategie**, (print en digitaal) die afgesteld op elke medium en publieksdoelgroep (nichemarketing), de juiste (gedoseerde en gerichte) informatie toedient, en een heldere en sterke merkidentiteit.

De FB zoekt bij iedere editie naar een **campagnebeeld** dat de inhoudelijke missie onderstreept. Met de nieuwe vormgever (Lópezlab) wordt een herkenbaar, docht 'vervreemdend' beeld/vormgeving gekozen, dat zowel vast als a-typisch flamencopubliek aanspreekt; hedendaags en niet clichématig, weg van de folklore en de traditionele flamencoprogrammering.

Het **programmaboek** presenteert niet alleen een programma maar, maar verdiept. De organisatie hecht grote waarde aan haar tekstuele boodschap die als instrument wordt ingezet om de flamenco(esthetiek) te ontsluiten voor het grote publiek. Stroomlijning van het aanbod door thema's en subthema's zorgen ervoor dat nieuw publiek zich ook een weg kan vinden in het rijke programma. Daarnaast verlagen we de drempels door naast het **programmaboek** compacte **programmafolders** met veel beeld en weinig tekst (toegankelijk taalgebruik) te maken. Daarnaast wordt een aparte **workshopfolder** gemaakt.

Communicatie via de zalen: Algemene, reguliere en specifieke pers wordt vanuit de FB met de verschillende zalen en locaties per stad afzonderlijk gecoördineerd. Zij zetten hun mailingbestanden en pr-middelen in voor hun specifieke publieksgroepen. De deelnemende theaters worden vanuit de FB aangestuurd en aangespoord een grote marketing-inspanning te leveren, en de juiste klantsegmenten met actie-marketinginstrumenten te verleiden kaarten te kopen. De FB communiceert vooral op het niveau van naamsbekendheid, het theater kopt in.

Communicatie via de partners: FB communiceert vooral via haar **partners:** lokale en landelijke flamencoverenigingen, dansscholen, conservatoria, satellietorganisaties, sponsors, Spaans Verkeersbureau, Spaanse taleninstituten en culturele agenda's in Nederland en België. De flamenco-organisaties, zijn belangrijke middelen in het uitbouwen van de achterban, via hun leden- en adressenbestanden en websites en facebook. Met weinig middelen kan een zo groot mogelijk publiek effectief bereikt worden.

Social Media

Na vijf edities is ons eigen adressenbestand aanzienlijk en werkt in wisselwerking met dat van de flamenco-organisaties zeer effectief en in combinatie met de in 2011 gestarte intensieve sociale media campagne. Onze **facebook**pagina heeft 5600 volgers, er is veelvuldig actieve respons. De flamencogemeenschap wereldwijd is zeer actief op facebook en er is sprake van een zeer gestaag groeiend (internationaal) fan-en professionals-bestand. Het Twitternetwerk wordt voor de komende edities uitgebreid. In de tussenliggende biënnale-jaren houden we via deze beide kanalen de aandacht vast door informatie en registraties te posten over de Intermezzo voorstellingen. De Website is in 2015 met succes vernieuwd en zal verder worden verfijnd.

Een grote groep potentiële bezoekers, het a-typische flamenco-publiek, wordt evenwel niet bereikt via de partners, maar door onze **eigen marketingcommunicatiemiddelen**: programmaboek, flyers, affiches en een groot uitgezette landelijke buitenreclame campagne, driehoeksborden, banieren op gevels van de theaters en via reportages in de landelijke media en website, advertenties in (vak)bladen en flyers in cafés, dans-en muziek scholen.

Tevens zullen we een aantal specifieke instrumenten inzetten om bepaalde segmenten te verleiden om naar voor hen geschikte voorstellingen te komen, te denken aan bijvoorbeeld een publieksdag of een eenvoudig arrangement met de NS of GVB, zichtbaarheid in het Thalys magazine, een (flamencomode/ foto-) reportage in een glossy als de Linda. of een lifestyle issue in een magazine als Happinez.

Vanzelfsprekend zullen ook de algemene en specifieke (dans)media worden bediend. Ook via bijzondere voorstellingen op straat of in de openbare ruimte (flamencoflashmobs) dienen dit doel.

Pers, free publicity en mediapartnerships: De uitstekende banden met de media (zie persmap) worden verder uitgebouwd. Er zal weer een uitgebreide free publicity campagne worden opgezet met landelijke dagbladen, vakspecifieke media, internationale vakspecifieke media (dans en muziek), week- en maandbladen, radio en tv, landelijk en per stad, internetsites, agenderende media als uitkranten, blaadjes vliegmaatschappijen, internationale algemene pers. Ook zullen nieuwe mediapartnerships worden opgezet en bestaande partnerships worden uitgebreid.(VPRO, Parool, Volkskrant).

De FB hoopt voor de komende editie op **relatiebeheer** haar vleugels uit te kunnen slaan. Relaties worden uitgenodigd voor de openingsvoorstellingen en begeleid in het bezoek aan voorstellingen. Met **netwerkbijeenkomsten** en bundeling van voorstellingen voor professionals, brengen we verdieping in deze doelgroep aan en willen we de internationale aandacht voor ons festival vergroten. Er is in 2014 een **Word Vriend Campaigne** opgezet waarmee we gestaag ons netwerk uitbreiden.

Internationale marketing. De FB heeft sinds 2006 diep geïnvesteerd in contact met buitenlandse media en de Spaanse vakpers. Journalisten uit de internationale flamenco- en wereldmuziekpers en radio en TV uit Spanje worden uitgenodigd om verslag te doen om onze naam als 'Biënnale van het Noorden' verder te vestigen. De meesten van hen zijn ook musicologen die lezingen verzorgen. De inzet is om het contingent internationale pers te vergroten, en met steun van Citymarketing de reis-en verblijfkosten van de internationale journalisten te kunnen vergoeden.

6. SPREIDING & LOCATIES 2017 –2020

VI Flamenco Biënnale 13 –29 januari 2017

Kernsteden: Amsterdam | Rotterdam | Den Haag| Utrecht

Satellietsteden: Eindhoven|Maastricht|Amersfoort

VII Flamenco Biënnale jan - feb 2019 - Amsterdam | Rotterdam | Den Haag| Utrecht

Satellietsteden: naar verwachting dezelfde.

Amsterdam: MGII, Bimhuis, Koninklijk Theater Carré, Podium Mozaïek, OBA, De Hallen (West), Frascati, Conservatorium A'dam, Tolhuistuin, Dansmakers Amsterdam, Chassé Studio, Lloydhotel, VanGogh museum

Rotterdam: Rotterdamse Schouwburg, LantarenVenster, De Doelen, Conservatorium Codarts, Grounds

Den Haag: Zuiderstrandtheater, De Nieuwe Kerk, De Nieuwe Regentes, Koninklijk Conservatorium, Dakota

Utrecht: Stadsschouwburg Utrecht, TivoliVredenburg, RASA, Instituto Cervantes

Eindhoven: Muziekgebouw Frits Philips

Maastricht: Theater aan het Vrijthof/Ainsi

Amersfoort De Lieve Vrouw

Na Rotterdam in 2008, sloten Den Haag en Eindhoven zich in 2013 als flamencovrijhaven aan bij het festival. Voor deze editie werden we door een aantal nieuwe zalen benaderd of ze zich bij het festival konden voegen (De Doelen, Stadsschouwburg Utrecht, Dakota, Theater aan het Vrijthof/Ainsi, De Lieve Vrouw). Dat betekent naast een toename van het aantal locaties, ook een toename van het aantal steden (Amersfoort en Maastricht) en dus een grotere landelijke spreiding. We constateren dat het draagvlak voor het festival door het succes en de uitgebreide persaandacht van de afgelopen lustrumeditie en door de landelijke intermezzo tournees is vergroot.

De programmering is vanuit de artistieke inhoud evenwichtig over de steden verspreid en afgestemd op de wensen/ profiel van de desbetreffende zalen. Elke stad krijgt haar eigen grote première met een bijzondere muziek- en dansvoorstellingen zonder dubbelingen. Artiesten worden 'hergebruikt' ter economische efficiëntie. Wanneer een voorstelling meerdere malen wordt weggezet, betreft het steden die elkaar qua publieksbereik niet in de weg zitten. De afzonderlijke onderdelen van het hoofd-en randprogramma in de diverse steden zijn inhoudelijk zo op elkaar afgesteld en hangen dusdanig onderling samen dat het geheel een uitgebalanceerde compositie vormt, een 'flamenco constellatie', zoals een mobile van de bovengenoemde kunstenaar Calder.

De spreiding van de locatie heeft ook een spreiding van de randactiviteiten (workshops en amateuractiviteiten) tot gevolg die we succesvol organiseren met gebruikmaking van expertise en het adressenbestand van de volgende samenwerkingspartners: Stichting Terremoto, LaNina|Janine Keyzer, Flamencoschool Teresa Jaldón, Mario García Flamenco Studio, Myriam La Lucha Amstelveen, www.flamencoagenda.nl. (Amsterdam) Flamenco Utrera, docenten Antje Herber/Mascha Meijman (Utrecht), Stichting 2Flamenco en dansschool Rosas de Compas (Rotterdam/Den Haag), Flamenco Limburg, Flamencoschool María Penders (Eindhoven) en Dansschool Martine Haesens (Maastricht, Antwerpen), Dansschool Ellen Bos (Groningen). De FB speelt hier een overkoepelende rol. Door samen te werken met de keyspelers uit het veld (achterban) en met de conservatoria in de diverse steden worden de activiteiten breed gedragen en uitgedragen.

7. COPRODUCTIES & CREATIES

De FB heeft niet alleen nationaal en internationaal een reputatie verworven door een grensverleggende programmering. Sinds 2011 verlegt ze haar eigen grenzen met **creaties en (co)producties** van hoogwaardige artistieke voorstellingen, waar dialoog en ontmoeting van genres centraal staan. Als aanjager van nieuwe ontwikkelingen voedt ze de humuslaag van de flamenco en levert zo een bijdrage aan de pluriformiteit en diversiteit van de podiumkunsten in het algemeen.

In 2011 realiseerden we in coproductie met het Morgenland Festival Osanabrück '**Qasida**': een dialoog tussen Oriënt en Occident met de Iraanse zanger Mohammad Motamedi en Rosario La Tremendita. Qasida toert sindsdien over de wereld. De creatie **Bratimene| Balkan Flamenco Tales** (2013), die voortvloeide uit '**Tui-To**', een project voor de Intermezzo Serie 2011, verbond de Bulgaarse fluitist en improvisatiekunstenaar Theodosii Spassov met de zanger Arcángel en hun muzikale werelden. In 2015 maakten we in coproductie met het Suma Flamenca Festival Madrid de jazzflamencoproductie **Ultra High Flamenco, feat. Oene van Geel, Maarten Ornstein, Tony Roe**. We koppelden de danseres Ana Morales aan geluidskunstenaar Enrique Tomás, voor **Bagatelles**, een flamencodans-elektronica experiment.

Vanuit de wens om flamenco als kunstvorm dieper in het **hedendaagse** en **klassieke panorama** in te bedden, en verankering te zoeken in het Nederlandse kunstenveld, werd in 2011 een coproductie gerealiseerd met het **Nieuw Ensemble|Ed Spanjaard**. In 2013 deden we dat met het **Nederlands Blazers Ensemble & zangeres Carmen Linares**. In 2015 koppelden we meester gitarist **Juan Manuel Cañizares** aan mezzosopraan **Tania Kross** in het programma 'De Falla Flamenco'.

2017

Cello Biënnale

In 2017 geven we deze ambitie gestalte in een lang gewenste samenwerking met de **Cello Biënnale**.

In '**Fantasia para Violonchelo y Flamenco**' treden de grote cellobeloftes **Kian Soltani** (Iran-Oostenrijk) en de Nederlandse **Ella Poucke** in dialoog met zangeres **Rocío Márquez**, een zeer snel rijzende ster in het flamencolandschap, en de snaren van luitspeler/gitarist **Enrike Solínis**, die zijn sporen verdiende bij Jordi

Savall's Hesperion XXI. De Turkse kemanche virtuoos **Derya Türkan** zet de deuren open naar het oosten. Danseres **Leonor Leal** plaatst onverwachte accenten met haar voeten. Na de première op de CB in oktober, reist het project in januari door naar ons festival in Rotterdam (opening) en Eindhoven en gaat dan hopelijk internationaal.

Márquez, een grote belofte voor de flamencozang, kent haar klassiekers, maar treedt met plezier buiten de gebaande paden en is de ideale 'cantaora' voor deze genreoverschrijdende productie.

Leal is één van die jonge dansmakers die in de voetsporen van de pioniers hún flamencotaal ontwikkelen, zonder dat zij het zware gevecht met de orthodoxie moeten leveren. Omdat ze graag buiten haar comfortzone treedt, selecteerden we haar voor dit project.

Enrique Solinís liet al bij de vorige FB horen hoe hij barokmuziek totaal nieuw en 'flamenco' kan laten klinken en getuigt van een gezonde rebelse geest. Hij weet met een onorthodoxe kijk muzikale werelden verrassend en swingend te verbinden. Derhalve vroegen we hem als arrangeur. Hij is tevens als klassiek musicus en mens een goede mediator, hij weet de ideeën van Márquez te vertalen naar de klassieke musici, die we met deze creatie uit hun habitat willen lichten en laten improviseren.

Kalpana Raghuraman

In juni 2015 brachten we in Madrid de talentvolle Nederlands/Indiase choreografe/danseres **Kalpana Raghuraman** in contact met de Spaanse flamenco choreografe/danseres **Sara Cano**. Ze vonden elkaar in een gemeenschappelijk dansvocabulaire en in een nieuwsgierigheid om hun horizon te verbreden en vanuit ieders eigen veld gezamenlijk een moderne dansvoorstellingen te maken. In **Rebel's Ground, de FB creatie 2017** zoekt Sara Cano samen met Sooraj Subramaniam en Kamala Devam met live muziek van klassieke Indiase Dhrupadzangeres Ambika Jois en soundscape van componist Jaap van Keulen naar nieuwe dansgronden.

LeineRoebana

Tijdens deze editie wordt een eerste stap gezet naar een samenwerking met het moderne dansgezelschap **LeineRoebana**, dat avant-garde maakt voor een breed publiek. Hun nieuwsgierigheid naar andere culturen en hun ongebruikelijke combinaties van dans en livemuziek, was een reden om ze te benaderen aangezien flamenco in belangrijke mate werkt met 'gestructureerde improvisaties' op livemuziek. In flamenco-improlab workshops met Spaanse dansers* zullen de LeineRoebanadansers de flamencolichaamstaal onderzoeken. De eerste ontmoeting wordt tijdens het festival gepresenteerd als een 'try out' en wordt daarna verder ontwikkeld voor een tournee 2017/18, in onze **Intermezzo Flamenco** reeks. De beoogde muziek is barokmuziek.

* **Rafael Estévez** (Huelva 1979), **Valeriano Paños** (Córdoba 1979) zijn beoogde dansers, omdat ze in experimentele voorstellingen moderne dans en het 'clásico español combineren in een zoektocht naar een nieuwe flamencobewegingstaal waarbij ze zich naar andere disciplines bewegen zoals de beeldende kunst, literatuur, oude muziek, en elektronica.

2018 –2019

Het **gezelschap ICK** (Pieter Scholten, Emio Greco) gelieerd aan de Meervaart en Ballet National de Marseille benaderde ons voor een project: Andalusian Voices. We bezien of er in 2018 een try-out gemaakt kan worden die mogelijk in de Biënnale 2019 in première kan gaan. En onderzoeken een diepere inhoudelijkere samenwerking met het **Amsterdams Andalusisch Orkest**.

2019

November Music

De FB koppelde het **Ragazze Kwartet** aan componist **Florian Magnus Maier**. En zoekt er een vooraanstaand flamencogitarist (tbc) bij waarmee het kwartet een reis kan maken door de flamencoklankwereld. Magnus Maier zal verschillende wereldmuziekinvloeden van de flamenco als Turkse en Perzische muziek en de mugham uit Azerbeidzjan integreren in een nieuwe compositie voor strijkkwartet en gitaar. Een project dat past in de door November Music en de FB gewenste samenwerking.

Cello Biënnale

De Catalaanse gambist **Jordi Savall** is benaderd om via de oude muziek de Arabo-Andalusische muziek te exploreren, met een vocaliste als Amina Alaoui (Marokko). Aangezien we van de **Cello Biënnale** vernamen dat ook zij Savall op het oog hebben, lijkt het ons gezien onze fijne samenwerking voor 2017 een mogelijk begin voor een tweede coproductie.

Balletorkest

La Vida Breve| Het Korte Leven - Manuel De Falla Dramaturge Elsin Jansen en de jonge dirigent Ivo Meinen benaderde de FB met een voorstel om dit 'muziektheater 'avant la lettre' uit 1905 van De Falla in een moderne, vrije bewerking op te voeren. Beoogde samenwerkingspartner voor Jansen en Meinen is het **Balletorkest**.

Het Metropole Orkest benaderde de FB voor een samenwerking. Eerste contact gelegd, maar nog geen concrete inhoudelijke gesprekken inzake repertoire en uitvoerenden.

8. TOELICHTING OP BEGROTING, DEKKINGSPLAN EN KENGETALLEN

Na overleg met het FPK is in de begrotingen onderscheid gemaakt tussen het festival (de Flamenco Biënnale) en de overige activiteiten van de Stichting (Intermezzo Flamenco en buitenlandse concerten). Dit onderscheid betreft zowel de gemiddelden van 2017-2022 als de baten en lasten van 2013 en 2015, waarin de FB geen structurele maar wel projectsubsidie ontving van het Fonds Podiumkunsten.

Baten

Eigen inkomsten

- De recete-inkomsten van het festival zijn voorzichtigheidshalve begroot op 75% zaalbezetting, iets lager dan de zaalbezetting tijdens de vorige festivals (81% in 2015 en 87% in 2013)
- De publieksinkomsten uit binnenlandse recete en uitkopen stijgen niet helemaal evenredig met de toename van de activiteiten, om twee redenen: a) de toename van de activiteiten in de kleine zalen, die door de bezuinigingen geen kostendekkende uitkopen meer kunnen betalen. b) programmaonderdelen waar weinig tot geen inkomsten tegenover staan zoals de presentaties en evenementen in 'public spaces', de pre-and aftershow rondom de voorstellingen en het lezingen& filmprogramma.

Subsidies en bijdragen

Van het bij het Amsterdams Fonds voor de Kunsten aangevraagde bedrag is € 75.000, gereserveerd voor de Flamenco Biënnale en € 25.000, - voor de overige activiteiten van de Stichting.

De overige publieke middelen betreffen bijdragen van de gemeentefondsen van de deelnemende steden op basis van toekenningen uit het verleden. De inkomsten uit private fondsen zijn iets lager begroot in lijn met de dalende bijdragen uit privaten middelen van het vorige festival.

Verhouding eigen inkomsten en subsidies in de periode 2013-2020

De verschuiving naar een groter aandeel van subsidies t.o.v. eigen inkomsten is het gevolg van het aanvragen van structurele subsidie; de EIQ van 47 % overschrijdt ruim het minimum van 25 %.

Baten Stichting PerpetuumM	GEM 2013 - 2016	GEM 2017-2020
Eigen inkomsten	56%	47%
Subsidies	44%	53%
Totaal	100%	100%

Onderverdeling eigen inkomsten

In de verhouding van de eigen inkomsten vindt er een verschuiving plaats van inkomsten van bijdragen uit private fondsen naar publieksinkomsten.

Eigen Inkomsten	GEM 2013 - 2016	GEM 2017-2020
Publieksinkomsten	47,6%	53,4%
Sponsoring	0,5%	1,0%
Overige directe opbrengsten	8,6%	9,4%
Vrienden van de Flamenco Biennale	0,4%	0,7%
Private fondsen	42,9%	35,6%
Totaal	100%	100%

Lasten

Beheerlasten

- De totale beheerlasten stijgen licht door de toename van de administratiekosten, die meestijgen met de groei van het festival. Overige kosten als huisvesting blijven op gelijk niveau.

Activiteitenlasten

- De materiële activiteitenlasten stijgen deels door hogere reis-, transport- en verblijfskosten vanwege de uitbreiding van het programma van het festival, en deels door nieuwe posten zoals een expertmeeting en verslaglegging, belangrijk voor de (inter-)nationale profilering.
- De personele activiteitenlasten stijgen door de toename van de activiteiten en daarmee de toename van de honoraria, en versterking van het productie- en marketing team.

Toelichting op de overige activiteiten

De overige activiteiten van de Stichting betreffen in de festivaljaren één concerttournee, onder de naam Intermezzo Flamenco, en, in het kader van internationalisering, de verkoop van eigen (co-) producties, met name in het buitenland.